

Inleiding

dr. Walter Krikilion, dagvoorzitter, psychotherapeut en doctor in theologie, stafmedewerker patiëntenzorg, auteur van 'Geestelijke gezondheidszorg in het licht van zingeving en spiritualiteit' (Garant, 2012) en 'Zingeving bij herstel: helende perspectieven in dialoog' (Garant, 2019).

In deze bijzondere tijden zijn we blij dat we de voormiddag met de drie plenaire sprekers via livestream vanuit het cultuurcentrum in Geel kunnen laten plaatsvinden.

Toen ik in het najaar 2019 voor de volgende studiedag als thema 'Dilemma's en grijze zones in de zorg' voorstelde, wist ik wel dat het een relevant thema was. Ook de editie over 'Zorg voor gezondheid' in 2019 raakte een belangrijk thema. Ik kon in beide gevallen echter niet voorspellen dat de corona-crisis deze thema's nog relevanter zou maken. Zonder dat ik het wist, had ik ze op een soort profetische wijze in de verf gezet.

'Dilemma's en grijze zones in de zorg': sinds maart vorig jaar staan de zorg, de druk erop en de zorg voor het welzijn van medewerkers elke dag centraal in de nieuwsberichten. Dat is een goede zaak, al gaat het vooral over de pijnpunten en gaat het vaak met de ervaring van onmacht en tekort gepaard.

Sinds maart vorig jaar worden we in de zorg voortdurend met dilemma's en grijze zones geconfronteerd. Onze standaard procedures moeten voortdurend aangepast worden. Onze routines en onze comfortzones liggen overhoop en worden zwaar op de proef gesteld. Op verschillende niveaus – werkvloer, zorgmanagement, samenleving – moeten we heel belangrijke keuzes maken, vaak met te weinig informatie. We moeten springen naar een onzekere toekomst en hebben vaak de tijd niet om het goed voor te bereiden.

Steeds weer moeten we ons aanpassen, ons flexibel opstellen. We horen en voelen dat er positieve kanten aan zijn. Gelukkig! De collegialiteit groeit. We maken minder problemen over bijkomstigheden. We gaan er meer samen voor. Zowel in interdisciplinair verband als onder vakgenoten. De ervaring van er samen voor te gaan, groeit. Al kunnen we dat nauwelijks vieren of er samen eens gezellig als team op uit trekken. We moeten het doen met een hartelijke zwaai aan het einde van een video-conferentie, met een lieve knip van onze ogen. Of met een whatsapp- of sms-berichtje naar een collega, om haar of hem een hart onder de riem te steken. We moeten het doen met weinig, maar we leren wel creatief te zijn en ook de kleine momenten van contact te koesteren.

De crisis leert ons leven met spanningsvelden en ambiguïteiten. We leren om op afstand nabij te zijn. We leren om te zorgen voor patiënten en cliënten, terwijl de nabijheid van het therapeutisch contact afgegrensd wordt door afstandsmaatregelen. We leren het om vormen van uitwisseling te organiseren, zonder fysiek contact. Al is het voor een deel cliënten, bijvoorbeeld een aantal patiënten die opgenomen zijn, niet mogelijk om digitaal met ons te dialogeren in het kader van cliëntenparticipatie en hun stem te laten horen over het zorgbeleid. Steeds opnieuw proberen we het op andere manieren aan te pakken. Maar, het is niet eenvoudig en het zijn voor ons allen eenzame tijden.

Eenzaamheid, isolement, teruggeworpen worden op jezelf: deze tijd confronteert ons met ons bestaan in zijn kwetsbaarheid en broosheid. Daarin zijn we tochtgenoten, cliënten en professionals. Al kunnen we deze ervaring te weinig met elkaar te delen. Terwijl we het wel nodig hebben om het een stukje te kunnen delen. Zo is het belangrijk, eventueel via de weg van het digitale gesprek, met elkaar te kunnen delen over de angst die we doormaken, over de depressieve stemming waarmee we allen te kampen krijgen; en over de punten in ons leven die ons triggeren en ons mentaal welbevinden onder druk zetten. Daarin kunnen we herstelgericht groeien en hebben we elkaar nodig.

Terug naar het thema van deze studiedag. In de visietekst schreven we: "Wie ... in de zorg werkt en goede zorg wilt bieden, wordt als vanzelf geconfronteerd met dilemma's en spanningsvelden. Ook met grijze zones ... Hij of zij wordt uitgedaagd om de automatismen en routines van de eigen comfortzone los te laten. Om bij dilemma's en spanningsvelden uiteindelijk een bepaalde keuze te maken. Om bij grijze zones, waar geen duidelijke regels gelden, risico's te durven nemen. Vaak gaat de confrontatie

gepaard met morele stress en een basisgevoel van onmacht. Wanneer men de uitdaging aangaat, kan men dit basisgevoel wel keren en ... komt men dichterbij de kern van goede zorg.”

We schreven verder over het niveau van samenwerking: “...op teamniveau leiden dilemma's, spanningsvelden en grijze zones vaak tot meningsverschillen en conflicten. Het is belangrijk erover in gesprek te gaan. Oplossingen liggen niet steeds voor het grijpen en ze snel willen vinden, kan frustrerend werken. Ervaring en onderzoek wijzen uit dat het bespreekbaar maken en de dialoog aangaan, op zich reeds leiden tot een andere beleving en tot de ervaring dat men met de kern van goede zorg bezig is.”

En over leidinggevenden van zorgteams: “ ...voor hen vormt de wijze waarop ze met dilemma's en grijze zones omgaan een grote uitdaging. Dit heeft alles te maken met hun stijl van leidinggeven, hun verhouding tot ... medewerkers en de cultuur van de afdeling”

We stelden aansluitend: “... managers en directieleden worden op een eigen manier geconfronteerd met dilemma's en spanningsvelden. Dit heeft ...te maken met de keuzes die men dient te maken ten gevolge van krapte op de arbeidsmarkt bij een aantal zorgdisciplines en ... ten gevolge van financiële beperkingen.”

Het thema van vandaag is dus breed en speelt zich af op verschillende niveaus. Daarom hadden we eerst ook twee reeksen van 5 keuzesessies in de namiddag gepland. We zullen nu kijken op welke manier deze goed voorbereide sessies in betere tijden kunnen worden aangeboden, bijvoorbeeld als vorming op maat.

We zijn blij dat we het voormiddagdeelte via livestream aan jullie kunnen aanbieden. De drie sprekers wonen hier in de grote zaal van het cultuurcentrum de hele voormiddag bij. Ze zullen ook alle drie participeren aan de twee vragenrondes. Zo is er ruimte voor interactie tussen hen en kunnen jullie vragen hierin meegenomen worden. Ik stip hier graag aan dat elk van de drie op een eigen manier voeling en ervaring heeft met de zorgsector, en dat dit meespeelt in hun reflectie en beleidswerk.